

feladat nem is a diszciplínák elkülönítése, hanem a standardizálás: az egységes köz- és irodalmi nyelv kialakítása. Am ezt megnehezíti a hagyományos nemzetiségi szerveződésre épülő és a különlegesen széles földrajzi elterjedés által fokozott nyelvjárási tagolódás.

Visszatérve a szótárakra: mindhárom megfelel annak a célnak, hogy az érdeklődő pedagógus használható tudást szerezzen munkájához. Minden szempontot egy-

bevetve, talán nem árt megjegyezni, hogy a – legkorábban megjelent és legkisebb terjedelmű – Romano-ungriko cino alavari használata kevésbé praktikus, mint a mási két műé.

Mindenesetre hiányt pótolna egy beás szótár, hiszen a magyarországi cigányok harmadik, igaz, legkisebb csoportjának román anyanyelvéről tudunk a legkevesebbet.

Barta Péter

Bemutatkozik az Alapítványi Munkaiskola

Intézményünk 1993 januárjában, a téli szünet végén kezdte meg Edelény városában működését.

Előzmények

Még az 1990/91-es tanév elején egy gyógypedagógusokból álló kis team kidolgozott egy olyan programtervezetet, melynek fő célkitűzése a speciális (eltérő tantervű) iskolai törzsanyag megtartása mellett, illetve abba beépítve olyan gyakorlati munkafoglalkozások bevezetése, amelyeket tanulóink a mindennapi életben hasznosítani tudnak.

A fentiekben említett koncepciót a Művelődési és Közoktatási Minisztérium a 65318/1991/XV. ügyiratszámom engedélyezte kísérletként.

Mivel konkrét tervünk az volt, hogy minél fiatalabb, tehát kisiskolás kortól kezdjük meg ez irányú nevelő-oktató munkánkat, így az 1991/92-es tanévet, az akkor még 5. sz. Általános Iskola néven szereplő volt iskolánkban indítottuk be 17 alsótagozatos tanulóval.

Akkori igazgatónk se nem segítette, se nem gátolta nyíltan munkánkat, bár az intézményen belül, finoman szólva, „a káknán is csomót kerestett” azoknak a pedagógusoknak a munkájában, akik aktív részei voltak a tervezet megvalósításának.

Így lettünk 1992. júniusában – létszámleépítésre hivatkozva – munkanélküliek.

Mivel még a volt iskolánkban létrehoztunk egy alapítványt, hogy a munkafoglalkozásokhoz ne az iskolai költségvetést kelljen igénybe vennünk, így az a „Munkaiskola Alapítvány” volt az egyetlen jogosítvány kezünkben, hogy 1992 júniusától 1993 januárjára, minden kritériumot teljesíteni tudjunk ahhoz, hogy megkezdhesük működésünket.

Természetesen ez a folyamat nem volt olyan egyszerű, mint ahogy leírtam. Ez idő alatt óriási erőt adtak számunkra volt tanulóink szülei, a gyerekek és a hitünk. Hitünk abban, hogy amit elkezdtünk, nem hagyhatjuk abba. Nekünk a volt tanítványaikkal szembe kell néznünk, hisz egész napjukat az iskolában töltötték, délutánonként együtt voltunk a szülőkkel...

Számítanak ránk, és mi úgy éreztük, mintha cserben hagytuk volna őket!

A Munkaiskola feladatai

Az iskola az első osztálytól kezdve olyan gyakorlati munkaformákat biztosít, melyek összhangban vannak tanulóink életkori és sérülési sajátosságaival.

Feladatunknak tekintjük az oktatómunka oly módon történő megszervezését, mely élménnyé teheti a foglalkozásokat.

Fokozott figyelmet fordítunk a logopédiai prevenció munkára, hogy tanulóink beszéde, olvasása, írása formai, és tartalmi

jegyekben a lehető legkevésbé különböz-
zön az átlag populációtól.

Gyógyfoglalkoztatást által szervezett kis-
csoportos foglalkozásokon biztosítjuk a
tanulók pozitív személyiségalkító ténye-
zőinek erősítését.

A tanítás-tanulás folyamatában a tanu-
lók sokoldalú tevékenységére és a gyakor-
lati munkára építünk.

A szülőkkal való együtt-nevelést egyik
kiemelt feladatunknak tartjuk. Tapasztala-
tunk, hogy így a tanulók hiányzása lénye-
gesen csökkent. Együtt járunk tanulmányi
kirándulásokra (például legutóbb az állat-
kertben és a Parlamentben voltunk). Nyá-
ri táborozások, közös szalonnasütések,
kerti-, építkezési munkák aktív résztvevői
a tanulóink szüleikkel, családtagjaikkal
együtt.

A Munkaiskola pedagógiai munkájának
speciális jellege:

- a) a különleges gyermekismereti igény;
- b) a korrekciós irányultság;
- c) az oktatás módosult, kibővített szere-
pe;
- d) a pedagógiai munka gyakorlatias irá-
nyultsága,
- e) az óvó-gondoskodó-védő pedagógiai
attitűd.

Mit tehet az iskola?

- az átlagosnál jobb színvonalú tárgyi
feltételeket biztosít,
- az itt tanító pedagógus küldetesként
éli meg munkáját,
- ismerni kell a cigányság sajátosságait,
- minden lehetséges módon együttmű-
ködik a családokkal,
- az identitás pozitív vállalásához minta-
ként szolgáltatja a cigányság értékeit, kul-
túráját.

A Munkaiskola specifikumai

1. Munkára felkészítés

Edelény város lehetőségeihez igazodva
jól átgondolt, gondosan szervezett munka-
nemekkel, foglalkoztatási munkanemek-
kel kellett az iskolai munkafoglalkozáso-
kat kapcsolatba hoznunk. Így – optimális
esetben – a munkára felkészítés lehet tény-
legesen betanító, felkészítő jellegű.

A törzsanyaghoz épített munka- foglalkozások csoportosítása

a) Egészségügyi ismeretek:

Megkívánja a rendszeres egésznapos
foglalkoztatást.

Konkrét tennivalóink adottak ezen a té-
ren. Megfelelő körülményeket igazán csak
az új iskolánk építésének befejezésével tu-
dunk biztosítani. Jelenleg három darab hi-
degvizes kézmosó áll rendelkezésünkre.
Így pl.: hajápoláshoz, fogmosáshoz a
konyháról kell melegvizet hoznunk. Nem
beszélve a „nagylányaink” mindennapos
higiénias tisztálkodásának nélkülözéséről.
A mi egészségneveléssel kapcsolatos
munkánk már eleve egy bizonyos fokú
hátrányt kénytelen tudomásul venni. Leg-
inkább nehezíti munkánkat: a szociális jó-
lét hiánya.

Az egészségnevelés nem csupán testi
nevelés, ide tartozik az egészséges napi-
rend, a személyi higiéné és a környezetük
tisztántartása, a balesetek és a fertőző meg-
betegedések megelőzése, a káros szenved-
élyek témája éppúgy, mint a szexuális ne-
velés. A rendszeresen végzett folyamatok-
ban a tanulóink már magukat és egymást
ellenőrzik, szokásrendjükbe beépül, szte-
reotíp cselekvéssé válik a normák szerinti
életmód.

b) Kisállattenyésztés

Szintén egy háztartás igényeit szeret-
nénk elsajátíttatni tanulóinkkal: háziszár-
nyasok tartása, hasznuk, gondozásuk gya-
korlati megismertetése. Nyúltenyésztés,
melynek gyakorlati kivitelezésére két he-
lyi lakostól kaptunk segítséget. Idővel bő-
víteni szeretnénk a kisállatokkal való mun-
kálásokat.

c) Háztartási ismeretek

Az előbbieken felsoroltakból adódóan
szok mindent megteremthetünk az alapok-
hoz, hiszen a gyümölcsök befőzése, a
konyhakerti növények felhasználása, a to-
jás, melyet a háztészta készítésénél tu-
dunk használni stb. szervesen egybeépített
folyamatok. Célunk, hogy a gyerekek is-
mereteket, jártasságot szerezzenek az étel-
készítési folyamatok gyakorlatában, hogy

otthonukban majd felnőtt korukban hasznosíthatóak az itt tanultakat.

A háztartási ismereteket az életkori sajátosságokat szem előtt tartva a fokozatos elvét követve építenénk be oktatási és nevelési programunkba.

d) *Konyhakert*

Mivel van egy nagy földterületünk, így olyan ház körüli tevékenységeket magába foglaló kiskertet alakítottunk ki, melynek munkafázisait közvetve és közvetlenül a törzsanyaghoz kapcsoltuk és melyeket felnőttként is hasznosítani tudnak tanulóink.

Oktatási és nevelési célunk – mivel tudjuk, hogy az értelmi fogyatékos gyermekek ismeretszerzésének is és az új ismeretek elmélyítésének legjobb módja –, hogy minél több érzékszervet mozgassunk, ezért is tartjuk fontosnak, hogy a gyakorlatban juszanak új ismeretek birtokába tanulóink.

2. *Gyógyfoglalkoztatásunkról*

Tervünk szerint a gyógyfoglalkoztatásban a következő tevékenységeket tudnánk végezni 8–10 fős zárt kiscsoportokban.

Rendszeres időben: 1. játékterápia (*Benedek István* tematikája szerint)

2. kreatív terápia (*Polcz Ilona* által kidolgozott tematika szerint)

3. bábjáték csoport

4. zeneterápia

A csoport napja a tanulás-szabadidős tevékenységek – munka – gyógyfoglalkoztatás egységében váltakozva telne, melyek formailag a tanulók részéről aligha különíthetők el egymástól.

Játékterápia

A játékot az alábbi hatásai miatt szeretnénk használni gyógyító célra:

– kielégíti a játékosztont és erőfelesleget vezet le szocializált módon;

– aktív pihenést biztosít, lehetőséget a kreativitás kiélésére a cselekvés szabad volta: a vallás és választás szabadsága által a játék egy olyan formája a megvalósításnak, amire más tevékenységekben nincs mód;

– felszabadít a megterhelések, eldőrítések alól; a gyermek „kijátsza magából” a pszi-

chés feszültségeket, a tudattalan konfliktusokat;

– pozitív érzelmi töltést ad (az én csinálom öröme, a tevékenység öröme, a ritmussiméltés, az utánzás öröme, az illúzió, az ideába való beleélés öröme).

Kreatív terápia

Képzőművészeti alkotások létrehozása terápiás helyzetben.

Ezt a folyamatot a következő jótékony hatások miatt szeretnénk végezni:

– az alkotás folyamatában oldódik a szorongás, katarzisz élményt biztosít;

– az alkotás öröme növeli az önértékelést, megerősíti az „én is képes vagyok rá” érzését;

– nő a kapcsolatteremtő készség;

– elősegíti az esztétikai érzelmek fejlődését;

– az összegyűlt alkotásoknak diagnosztikus értékük lehet.

A Polcz-féle tematika egyik foglalkozása a bábukészítés. Ezeket a bábukat felhasználják egy bábjáték eljátszásához, ami már egy újabb, értelmi fogyatékos gyermekek körében nagyon jól alkalmazható terápiás módszer kezdete.

A bábozás mint drámaterápia

Sajátosságai miatt a paraván jótékony takarása feloldja a gátlásokat, a báb, mint „varázslatos lény” sokrétű lehetőséget ad az azonosulásra – kiválóan alkalmas a tudattalan konfliktusok felszínre juttatására, azok játékos feldolgozására.

Zeneterápia

Cigány gyermekekről lévén szó, azt hiszem nagy zeneigénnyel kell számolnunk, ami szintén óriási terápiás lehetőségeket hordoz magában. Ez aktív zeneterápia egyik fajtája.

Amit szeretnénk megvalósítani: a ritmus csoport.

A csoport tagjai ritmikus eszközöket kapnak és azokkal egy zenetémát kísérnek vezénylet szerinti variációkban. A ritmus adó mindig más és más. Jó módszere az izgatottság levezetésének is.

A gyógyfoglalkoztató által vezetett foglalkozások heti bontásban, tehát minden

csoporttal egy-egy nap történe, illetve szükség esetén más beosztásban.

3. Család gondozás

Szeretnénk a tanulók családtagjait is bevonni a munkánkba, hiszen a család elsődleges közege a gyerekek szocializációjának. Megnyilvánulásaiknak legfontosabb értelmező aktiváló provokáló szerepet ad. A fogyatékos gyermekek fejlesztését szolgáló pedagógiai eljárások nem lehetnek tehát eredményesek ha ezt nem veszi figyelembe, és nem törekszik arra, hogy a szülőkkel is törődjön. Mi számítunk is a szülők segítségére. A segítség lehetőségét mi biztosítjuk – mind a nevelési, mind az oktatási programunk tartalmazza ezt.

Fontosnak tartjuk tehát, hogy a szülők megismerjék az iskola munkáját, elfogadják azt. Az egyes foglalkozásokba bevonjuk őket, segítségüket elfogadjuk. Szeretnénk ha mi is tudnánk segíteni az ő problémáik megoldásában, szükség esetén effektív család gondozást végeznénk.

Jelen helyzet

Az 1995/96-os tanévet 71 fő egyhe és középsúlyos értelmi fogyatékos, zömmel cigány származású, általános iskolás korú tanulóval és 48 fő nem értelmi fogyatékos kisóvodással kezdtük.

Az óvoda célja: úgy felkészíteni az iskolaérettségi vizsgálatra a szocio-kulturális retardációk miatt általában eltérő tantervű iskolába „javasolt” óvodásokat, hogy megfeleljenek az elvárt követelmé-

nyeknek. Az óvoda támogatója a Soros Alapítvány, melyen belül a Head Start program részesei vagyunk.

A nyolc iskolai csoporttal kilenc pedagógus foglalkozik, a két óvodában két óvónő és két dajka, még van a konyhás és takarítónénink, akik szintén cigány származású mély empátiával rendelkező emberek.

Biztos pénzforrásunk az állami normatíva, de rengeteg pályázaton nyerünk, és amire a legbüszkébbek vagyunk, az az, hogy tanulóinknak még így is biztosítani tudjuk a tanuláshoz szükséges eszközöket, és nálunk minden gyermek (a szülők munkanélkülisége és szegénysége miatt ingyen) háromszori étkezésben részesül.

Mivel időközben az 1994/95-ös tanévkezdésre az Önkormányzat megszüntette az általa fenntartott Speciális tantervű (volt) iskolánkat, így tanügyileg mi lettünk a jogutódok, ezért városunkban és környékén mi látjuk el ezt az oktatási feladatot.

Az Önkormányzat azzal támogat bennünket, hogy nem kell bérleti díjat fizetnünk ezért az épületért, ahol most vagyunk átmenetileg, de nagyon bízunk abban, hogy ez az állapot rövidesen megszűnik, ha az újonnan épülő minden igényt kielégítő iskolánk építése befejeződik, csak ehhez még össze kellene szednünk a hiányzó hétmillió forintot, és ott már adottak lennének a feltételek és a körülmények legnagyobb tervünk megvalósításához: tanulóink szakirányú továbbképzéséhez!

Nagyné Volovich Mária

*A Budapesti Montessori Társaság
és az ELTE Tanárképző Karának Neveléstudományi tanszéke*

4 féléves „betét-diplomás” Montessori pedagógus-képzést

indít 1996 februárjában

felsőfokú végzettséggel rendelkező pedagógusoknak

A képzés önköltsége: 40 000,- Ft/félév.

Felvételi nincs. Érdeklődni lehet: 277-0159,

1213 Budapest, Gyömbér u. 2-4.